

Liubovi BRÎNZĂ

doctorand

REABILITAREA PERSOANEI ÎN PROCESUL PENAL. STATUL CA SUBIECT AL OBLIGAȚIEI DE REABILITARE

The attention is focused on the issue of state development as a passive subject within the framework of the juridical incumbency rapport of reclaiming the damage caused by the illegal actions of the organs of penal or of the juridical authorities. Particularly, there is analyzed the opportunity that consists from the civic accountability application not before the states authorities but ahead of an concrete decision authorized person whom belongs the decision to pass through repression the unguilty person. The possibility that the public prosecutor may be able to come ahead with official excuses toward the rehabilitated person it is examined as well.

Raportul juridic apare ca acea relație socială care e reglementată prin intermediul normelor juridice și în care subiectele sînt titulare de drepturi și obligații prevăzute în aceste norme, drepturi care pot fi realizate la nevoie cu ajutorul organelor de stat.¹ Raportul juridic procesual penal este unul dintre tipurile raportului juridic. În opinia lui N.Volonciu, el este acel raport juridic care apare în cursul desfășurării procesului penal.² La rîndul său, raportul juridic de reabilitare este unul dintre tipurile raportului juridic procesual penal.

Subiectul prezent în toate raporturile juridice procesuale penale este **statul**, reprezentat prin organele competente să rezolve cauzele penale. În orice raport juridic procesual penal este prezent și infractorul care urmează să fie tras la răspundere penală pentru fapta săvîrșită.³ Într-adevăr, statul este un subiect obligatoriu al raportului juridic de reabilitare. El este subiectul pasiv în acest raport, deoarece îi incumbă o anumită obligație. Însă, nu infractorul este subiectul activ în raportul juridic de reabilitare. Nu lui îi revine dreptul subiectiv de reabilitare, în relație cu care se execută obligația corelativă a statului de a reabilita persoana. Acest drept revine persoanei reabilitate, despre care se credea că este infractor, însă care nu a avut și nici nu are această calitate.

În opinia lui Doru Pavel, obiectul raportului juridic procesual penal constă în „stabilirea existenței (sau

inexistenței) raportului juridic penal și în determinarea conținutului acestui raport juridic”.⁴ Pe cale de consecință, obiectul raportului juridic de reabilitare constă întotdeauna în stabilirea inexistenței raportului juridic penal. Or, la terminarea procesului penal, raportul juridic penal se definitivează, iar soluția pronunțată în acest proces (scoaterea persoanei de sub urmărirea penală sau încetarea procesului penal în baza unor temeieri reabilitante, ori pronunțarea sentinței de achitare) oglindește inexistența raportului juridic penal și, totodată, existența raportului juridic de reabilitare.

Înainte de a trece la examinarea problemei privind subiecții dreptului de reabilitare în procesul penal, să analizăm problema vizînd subiectul obligației care este corelativă acestui drept subiectiv.

Unicul subiect al acestei obligații este statul. Aname statul și nu organul de urmărire penală sau instanța judecătorească. Statul a delegat acestor organe judiciare prerogativele de aplicare a măsurilor de coerciție, și ele acționează din numele lui. Această idee transpare inclusiv din dispoziția alin.(2) art.384 CPP: „Sentința se adoptă în numele legii”. Or, dreptul suveran de a adopta legea aparține numai statului. Iar dacă, printr-o sentință judiciară, persoana este recunoscută vinovată în săvîrșirea infracțiunii și supusă pedepsei, rezultă că a făcut-o însuși statul, în virtutea dreptului ce-i aparține lui, și numai lui, de a recunoaște pe cineva ca infractor și de a-l pedepsi pentru fapta infracțională comisă.

Este cunoscut că neîndeplinirea de către stat a îndatoririlor în fața cetățeanului generează criza încrederii în puterea de stat și tendința cetățenilor spre satisfacerea ilegală a intereselor particulare egoiste. În aceste condiții, este necesară asigurarea unei politici consecvente la soluționarea problemei privind răspunderea puterii de stat și a reprezentanților acesteia.

Evoluția reglementărilor vizînd răspunderea statului pentru acțiunile puterii de stat mărturisește că, inițial, această răspundere era extrem de temperată, fiind în detrimentul celor care au fost prejudiciați de stat. Și doar mai tîrziu au început să fie întreprinse încercări de a fixa pe cale legislativă răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat cu prilejul înfăptuirii justiției.

Astfel, în epocile timpurii ale procesului penal obligația de reparare a prejudiciului incumba persoanelor cu funcție de răspundere vinovate. Însă, cu timpul a fost recunoscută necesitatea răspunderii anume a statului. Pentru prima oară ideea de compensare etatizată a celor nevinovați a fost expusă de către K.Puffendorf în secolul al XVII-lea. În 1781, Academia de Științe și Arte din Chalonne-sur-Marne a propus un premiu pentru elaborarea lucrării cu tema „Care metode de compensare a cetățenilor, antrenați în judecată de procuratură și recunoscuți nevinovați, sînt cele mai bune din

punctul de vedere al principiilor dreptului natural și al costurilor mai puține pentru societate?”. În 1850, în Statutul de procedură penală al cantoanelor elvețiene sînt introduse articole, conform cărora prejudiciul se repara cetățenilor supuși arestării preventive, iar apoi eliberați de urmărire, precum și celor achitați sau condamnați injust. Și reparația se făcea din contul statului.⁵ Năzuința de a exclude sau a restrînge neîntemeiat răspunderea statului este fie un tribut acordat tradiției demult învechite, fie este specifică monarhiilor absolute și totalitare. Principiul general democratic de reparare de către stat a prejudiciului cauzat cetățenilor este statuat în constituțiile majorității statelor lumii, fiind realizat în legislația care reglementează activitatea judiciară sau în legile speciale despre răspunderea statului.

Una dintre cauzele neacceptării îndelungate în statele din sistemul common-law a cerinței de a impune victimei obligația de reparare a prejudiciului cauzat prin tragerea injustă a cetățenilor la răspunderea penală o reprezintă mitul despre dreptul victimei de a obține compensarea de la persoana cu funcție de răspundere vinovată. Actualmente, acest mit e spulberat, deoarece nu este deloc ușor să obții compensarea în acest mod. În acest sens, are dreptate M.F. Poleakova cînd afirmă: „... ipoteza tragerii la răspundere a organului de urmărire penală, a procuraturii și a instanței judecătorești ar însemna coexistența a două categorii de reclamanți (se au în vedere aceste organe judiciare și statul reprezentat de ele – *n.a.*), ceea ce ar fi incorect, întrucît ar tergiversa și ar complica posibilitatea de satisfacere a compensării”.⁶ Principiul imunității statului în sfera justiției este supus unei continue eroziuni și restricționări. Este un proces normal, pe fondul democratizării procesului de justiție și a societății în ansamblu.

Este important a menționa că, la unul din seminariile organizate de ONU, în cadrul discuției despre stabilirea răspunderii pentru eroarea judiciară a fost formulată următoarea concluzie: judecătorul acționează din numele statului, de aceea statul trebuie considerat reclamant nemijlocit; însă el își păstrează dreptul de intentare a acțiunii civile, penale sau administrative împotriva persoanei cu funcție de răspundere corespunzătoare. Participanții la seminar, bazîndu-se pe interpretarea sistemică a art.3, 6, 8, 9, 12 și 30 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, au recunoscut că aceste norme sînt norme de drept universal și reprezintă respingerea indirectă a tezei că victima erorii judiciare nu dispune de mijloace de protecție contra statului. Deși problema dată este tratată neunivoc în legislațiile diferitelor țări, însuși dreptul cetățeanului de a înainta acțiunea de reparare a prejudiciului față de stat este incontestabil.⁷

La alin.(2) art.20 al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor

de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești se prevede: „În cazul în care în privința persoanei (persoanelor) cu funcție de răspundere sau în privința altor persoane care prin acțiunile lor ilicite au cauzat prejudiciul a fost începută urmărirea penală, statul, în persoana Ministerului Finanțelor, sau autoritățile locale au dreptul să se constituie parte civilă în procesul penal”.

Această dispoziție normativă este în deplină concordanță cu pct.5.2 din Carta Europeană privind Statutul Judecătorului, adoptată la Strasbourg la 8-10.07.1998.⁸ În acord cu prevederile acestei norme, atunci cînd prejudiciul este rezultatul încălcării grave de către judecător a prevederilor ce-i reglementează activitatea, statul îi poate cere repararea prejudiciului în ordine judiciară. Cerința existenței unei încălcări grave, precum și caracterul judiciar al reparării prejudiciului reprezintă garanții considerabile de evitare a eludării procedurii. O garanție suplimentară o constituie acordul prealabil de admitere a cauzei spre examinare de către un organ judiciar competent.

Așadar, răspunderea civilă a judecătorului trebuie să fie aplicată numai în cauzele excepționale de neglijare considerabilă a obligațiilor, de abuzuri vădite și neglijență gravă. **Este necesar ca în legislația noastră să fie stabilit specificul răspunderii pentru diferitele tipuri de acțiuni ale judecătorilor:** pentru activitatea exclusiv judiciară ce ține de pronunțarea hotărîrilor și pentru acțiunile care nu țin de activitatea judiciară (de exemplu, pentru activitatea administrativă). În continuare, se impune o elaborare meticuloasă a mecanismelor de limitare rațională a principiului răspunderii puterii de stat și a persoanelor cu funcție de răspundere care o reprezintă.

Regula de exonerare de răspundere civilă a persoanelor cu funcție de răspundere care, prin acțiunile lor ilicite, au cauzat prejudicii unei persoane nevinovate, nu înseamnă că aceste persoane nu sînt pasibile de nici un fel de răspundere juridică.

Atunci cînd drepturile, libertățile și demnitatea umană sînt violate grosolan, poate fi aplicată răspunderea disciplinară, administrativă sau chiar penală. Prin aceasta se creează garanțiile de onorare a principiului privind respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane, principiu înscris la art.10 CPP. Printre altele, conform acestei norme, se stabilește că toate organele și persoanele participante la procesul penal sînt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei; în desfășurarea procesului penal, nimeni nu poate fi supus la tortură sau la tratamente cu cruzime, inumane ori degradante, nimeni nu poate fi deținut în condiții umilitoare, nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană; prejudiciul cauzat drepturilor, libertăților și demnității umane în

cursul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

Componenta organică a legalității este apărarea și asigurarea drepturilor persoanei. În toate domeniile activității sociale, asigurarea drepturilor persoanei tinde să devină o sarcină importantă, sporind în însemnătatea sa.

Cetățeanul posedă drepturile și obligațiile prevăzute de legislație, ocupă în cadrul societății un anumit statut juridic, poartă răspundere în fața statului, dar totodată se află sub protecția acestuia.

Problema drepturilor subiective ale cetățenilor constituie o problemă amplă, multiaspectuală, complexă, care nu poate fi examinată în întregime (din motive lesne de înțeles) în prezentul studiu. Ea necesită o cercetare aparte. Vom observa doar că problema drepturilor subiective este, înainte de toate, o problemă a persoanei, în centrul ei situându-se omul cu năzuințele sale, cu libertatea sa, cu răspunderea sa și cu locul său în societate. În esență, problema dată reprezintă fațeta juridică a problemei generale de legătură reciprocă între persoană și stat.

Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, înfăptuind lupta cu fenomenul infracțional, prin aceasta apără drepturile și interesele legitime ale cetățenilor, violate în urma atentărilor infracționale ce implică suferințe pentru persoană.

În același timp, în procesul de urmărire penală și de examinare judiciară a oricărei cauze penale, în fața organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești stă sarcina ocrotirii drepturilor și intereselor legitime ale persoanei acuzate de săvârșirea infracțiunii în cauza dată.

Implementarea acestei sarcini reprezintă obligația ce revine organelor specificate în baza alin.(2) art.10 CPP, precum și obligația de a cerceta sub toate aspectele, complet și obiectiv circumstanțele cauzei. În acest sens, M.S. Strogovici consideră, pe bună dreptate, că ar fi o eroare regretabilă să tratăm aceste prevederi umaniste ale legii ca acționând, chipurile, doar în interesele personale ale învinutului, cu atât mai mult – să le interpretăm ca pe o indulgență acordată învinutului, ca pe o facilitare a posibilității acestuia de a se eschiva de la răspundere.⁹

O altă sarcină primordială a procesului penal este realizarea de către organele de drept a cerinței ca, oricine va săvârși o infracțiune, să-și primească echitabil pedeapsa și nici un om nevinovat să nu fie tras la răspundere penală, nici condamnat.

Este cunoscut că în cadrul procedurii penale organele de urmărire penală și instanțele judecătorești sînt investite cu dreptul de a aplica diverse măsuri de constrîngere

procesual penală. Aceste măsuri limitează în mod considerabil libertatea și drepturile persoanelor față de care sînt aplicate. La cel mai înalt grad, libertatea persoanei este limitată prin arestarea preventivă și reținere.

Dacă au fost admise încălcări ale legii penale și a fost săvîrșită o infracțiune, atunci persoana care a comis această infracțiune trebuie să fie supusă unei pedepse echitabile. În acest caz, aplicarea față de făptuitor a măsurilor de constrîngere, cît și tragerea lui la răspundere penală, sînt legitime. În context, P.Golbah a menționat: „Fiecare om este liber, însă societatea deține dreptul de a-l priva de libertate; libertatea încetează a mai evolua în calitate de drept al cetățeanului, dacă acesta abuzează de ea, folosind-o în detrimentul concetățenilor săi”¹⁰

Însă, în practică mai au loc cazuri de tragere neîntemeiată a persoanelor la răspundere penală. Tragerea la răspundere penală a unor cetățeni nevinovați înseamnă pentru aceștia pierderea unor astfel de valori ca libertatea, onoarea, demnitatea, bunul nume, considerația celor din jur, însemnînd în esență violarea principiului constituțional consacrat în art.25 al Legii Supreme – libertatea individuală și siguranța persoanei.

În majoritatea cazurilor, asemenea măsuri de constrîngere ca arestarea preventivă și reținerea se aplică în strictă conformitate cu legea. Totuși, nu sînt lipsă nici cazurile de arestare preventivă și de reținere neîntemeiată a cetățenilor.

În scopul preîntîmpinării unor astfel de situații, o importanță deosebit de mare are prevederea din cadrul legii penale a răspunderii pentru reținerea sau arestarea ilegală (art.308 din Codul penal), dar și pentru constrîngerea de a face declarații (art.309 din Codul penal). Persoanele cu funcție de răspundere din organele judiciare trebuie să conștientizeze că nici un caz de încălcare a legalității nu va rămîne nesancționat, fără tragerea la răspundere a celor vinovați și aplicarea unei sancțiuni adecvate.

Tocmai în aceasta constă semnificația preventivă a răspunderii persoanelor cu funcție de răspundere în planul protecției drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor. Fiecare caz de arestare preventivă și reținere ilegală trebuie privit ca un caz implicînd nesocotirea legalității și inviolabilității persoanei. De aceea, în fiecare caz de acest gen trebuie efectuată o investigație, iar măsurile adoptate în rezultatul acesteia trebuie să aibă ca rezultat restabilirea drepturilor violate ale cetățenilor și sancționarea persoanelor vinovate care au admis aceste violări.

În cazul reținerii unei persoane, bănuite de săvîrșirea unei infracțiuni, cele mai frecvente încălcări ale legii sînt:

- reținerea efectuată în lipsa temeiurilor prevăzute de lege;
- lipsa de motivare a reținerii;
- încălcările termenelor de reținere;
- perfectarea inoportună și incorectă a procesului-verbal de reținere etc.¹¹

În cazul arestării preventive a unei persoane, cele mai răspândite violări ale normelor legale sînt:

- arestarea preventivă efectuată în lipsa temeiurilor pentru aplicarea acestei coerciții;
- alegerea măsurii de constrîngere indicate fără luarea în considerație a gravității infracțiunii săvîrșite, cît și a trăsăturilor particulare ce caracterizează persoana bănuțitului sau a învinutului;
- încălcarea prevederii exprese a legii că, față de minor, măsura arestării preventive poate fi aplicată numai în cazuri excepționale;
- aplicarea coerciției examinate în calitate de mijloc de presiune asupra persoanei, în scopul obținerii de la aceasta a depozițiilor de recunoaștere a vinovăției sale;
- încălcarea termenelor legale de ținere sub arest;
- lipsa de motivare a mandatului de arestare preventivă etc.¹²

Analizînd cauzele violării drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor în cazul arestării preventive și al reținerii, putem conchide că aceste încălcări sînt legate de calificarea insuficientă a persoanelor din cadrul organelor judiciare, de lipsa de experiență, precum și de erorile obiective admise la aprecierea probelor.

De notat că atît în literatura juridică, cît și în practică, nu există o părere unanimă în ce privește criteriile de temeinicie a reținerii.

De exemplu, se exprimă opinia că în fiecare caz în care persoana, bănuțită de săvîrșirea infracțiunii, fiind reținută, nu este trasă la răspundere penală, are loc o reținere neîntemeiată.¹³

În viziunea altor autori, tragerea persoanelor reținute la răspundere penală nu poate servi drept criteriu unic al legalității reținerii.¹⁴ Exponenții acestui punct de vedere consideră că „eliberarea bănuțitului datorită neconfirmării bănuțirii nu întotdeauna denotă netemeinicia reținerii lui...”¹⁵

În literatura de specialitate, arestarea preventivă și reținerea sînt considerate ilegale în acele cazuri, cînd au fost efectuate fie fără respectarea cerințelor și condițiilor formale, prevăzute de normele procesual penale, fie în lipsa unei motivări, fie atunci cînd au fost prelungite ilegal termenele de deținere.¹⁶ În practică există cazuri cînd, în momentul efectuării reținerii, sînt prezente circumstanțele faptice, necesare pentru întemeierea

reținerii. Însă, pe parcursul urmării penale devine evidentă insuficiența acestor date faptice. Și atunci persoana, care a fost reținută, fiind bănuțită de săvîrșirea infracțiunii, trebuie eliberată.

Din acest punct de vedere, împărțim viziunea acelor autori care consideră că indicele ilegalității reținerii nu poate fi determinat prin simpla confruntare a numărului de persoane reținute cu numărul de persoane trase la răspundere penală.

Sprijinim poziția lui V.Z. Lukașevici care, în legătură cu responsabilitatea procurorului în cazul înaintării acușării învinutului, specifică următoarele: „Este incorect a reieși doar din faptul încetării urmării penale în baza temeiurilor reabilitante, după tragerea învinutului la răspundere penală. Este necesară studierea meticuloasă a fiecărei cauze penale, pentru a decide dacă poate fi pusă în vina procurorului tragerea persoanei la răspundere penală într-un caz concret”¹⁷

În fiecare caz de arestare preventivă sau reținere ilegală trebuie stabilite cauzele acțiunilor ilegale ale persoanelor ce s-au făcut vinovate de acestea. Este nevoie de adoptarea unor măsuri cu caracter educativ, de influențare disciplinară sau să fie luată decizia de tragere a persoanelor vinovate la răspundere penală. Dacă la efectuarea arestării preventive sau a reținerii au fost încălcate normele procesual penale ce reglementează temeiurile și ordinea de aplicare a acestor măsuri, fie a fost admisă eroarea la aprecierea probelor, care au servit ca temei pentru arestarea preventivă și reținere, atunci persoanele cu funcție de răspundere, vinovate în aceasta, trebuie trase la răspundere disciplinară. Dacă arestarea preventivă sau reținerea ilegală a fost săvîrșită cu bună-știință, atunci persoana cu funcție de răspundere, recunoscută vinovată, trebuie să fie trasă la răspundere penală, în conformitate cu art.308 din Codul penal.

Este esențial a se reține că, în cazurile susceptibile de aplicare a răspunderii penale, făptuitorul trebuie să-și dea seama de caracterul ilegal al acțiunilor sale. Dacă persoana cu funcție de răspundere s-a înșelat în aprecierea prezenței temeiurilor de arestare preventivă sau de reținere, nu există temeiuri pentru a o trage la răspundere penală.

În acest sens, considerăm că **se cere completarea legislației procesual penale cu o normă avînd următorul conținut:** „Persoanele cu funcție de răspundere din cadrul organelor de urmărire penală și al instanțelor judecătorești poartă răspundere disciplinară și penală pentru aplicarea arestării preventive și a reținerii în lipsa temeiurilor suficiente pentru aceasta”.

Existența unei asemenea prevederi în Codul de procedură penală al Republicii Moldova ar responsabiliza persoanele cu funcție de răspundere din organele judi-

ciare, contribuind la apărarea eficientă a drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor.

Procuratura face parte din rîndul subiecților actului de reabilitare a persoanei în procesul penal. Aceasta rezultă din sarcinile procuraturii: „Procuratura este independentă în relațiile cu alte autorități publice și, prin exercitarea atribuțiilor sale, reprezintă interesele generale ale societății, apără ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală (sublinierea ne aparține – *n.a.*) (alin.(2) art.2 al Legii Republicii Moldova cu privire la Procuratură, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003¹⁸); „Procurorul este persoana cu funcție de răspundere care, în limitele competenței sale, exercită în numele statului urmărirea penală (sublinierea ne aparține – *n.a.*), reprezintă învinuirea în instanță, exercită și alte atribuții prevăzute de prezentul cod” (alin.(1) art.51 CPP).

În conformitate cu alin.(3) art.284 și, respectiv, alin.(4) art.285 CPP, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală sau încetarea urmăririi penale (inclusiv pe temeiuri reabilitante) se dispune anume de către procuror, prin ordonanță motivată, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu.

Pînă nu demult, legislația Republicii Moldova nu a prevăzut obligația procurorului de a aduce scuze oficiale persoanei reabilitate. Așa cum e stabilit în legislația Federației Ruse, a Republicii Belarus, a Republicii Kazahstan și a altor state. În acest plan, rămînea fără suficient conținut dispoziția de la lit.c) alin.(2) art.10 „Conducerea și exercitarea urmăririi penale” din Legea cu privire la Procuratură. Conform acestei dispoziții, procurorul ia măsurile, prevăzute de legislație, pentru repunerea persoanelor în drepturile lezate prin acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală.

În alte sisteme de drept, atitudinea față de problema dată căpătase mai multă consistență: „Reglementarea procesuală a drepturilor cetățenilor la reabilitarea bunului său nume, la repararea prejudiciului moral și patrimonial cauzat de acțiunile ilicite ale organelor care duc procesul penal are o importanță excepțională. O semnificație deosebită are realizarea normelor fixate în Codul de procedură penală, ceea ce permite desfășurarea măsurilor cu caracter de reabilitare, repararea prejudiciului cauzat, restituirea bunurilor luate ilegal, aducerea scuzelor oficiale nemijlocit sau prin intermediul mass-media”¹⁹

Într-o speță din practica judiciară a Federației Ruse se relatează despre solicitarea procurorului, formulată în cuprinsul cererii de recurs, ca instanța judecătorească să oblige procuratura regională, și nu procurorul din cadrul acesteia, să aducă scuzele oficiale persoanei reabilitate. La rîndul său, apărătorul a replicat că

persoana reabilitată are dreptul să indice asupra procurorului care trebuie să-i aducă scuzele oficiale. Instanța de recurs a considerat nefondat recursul procurorului, deoarece acesta nu se întemeia pe prevederile legii: „Procurorul aduce, din numele statului, persoanei reabilitate scuzele oficiale pentru prejudiciul ce i s-a cauzat” (alin.1 art.136 din Codul de procedură penală al Federației Ruse). Legea nu indică care anume procuror trebuie să prezinte scuzele oficiale din numele statului. Însă, deoarece hotărîrea judecătii trebuie să fie precisă și să nu genereze echivocuri la executarea sa, mențiunea din hotărîre privind procurorul obligat să prezinte scuzele oficiale (cu luarea în calcul a opiniei persoanei reabilitate) nu contravine legii.²⁰

Considerăm această poziție corectă: procurorul, și nu procuratura ca instituție, reprezintă partea acuzării în procesul penal (pct.31) art.6 CPP); procurorul, și nu procuratura, reprezintă în judecată învinuirea în numele statului (pct.37) art.6 CPP); nu procuratura, ci anume procurorul pornește urmărirea penală și ordonă efectuarea urmăririi penale, refuză pornirea urmăririi penale sau încetează urmărirea penală, exercită nemijlocit urmărirea penală în condițiile legii, conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală (pct.1)-3) alin.(1) art.52 CPP).

Din aceste considerente, **este pe deplin întemeiat că în Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor judecătorești (art.12) a fost prevăzută obligația procurorului de a aduce, din numele statului, celui reabilitat scuzele oficiale pentru prejudiciul cauzat.**

Mai mult, prevederea dată trebuie completată, astfel încît să fie luată în considerație doleanța persoanei reabilitate în ceea ce privește care anume procuror să prezinte scuzele oficiale. Or, conform alin.(3) art.51 CPP, procurorul exercită indicațiile scrise ale procurorului ierarhic superior. În acest fel, se asigură realizarea principiului controlului ierarhic, înscris în alin.(3) art.2 al Legii cu privire la Procuratură. Deci, persoana reabilitată trebuie să aibă posibilitatea de a alege – între procurorul executant și procurorul ierarhic superior – cine îi va prezenta scuzele oficiale. Oricum, în ambele ipoteze, scuzele i se vor aduce din numele statului. Deoarece procurorul reprezintă statul în cadrul procesului penal.

Dat fiind că aducerea scuzelor oficiale față de persoana reabilitată reprezintă un act procesual, este necesară elaborarea unui formular tipizat al documentului în care ar fi consemnată aducerea scuzelor oficiale celui reabilitat. Anexarea acestui document la materialele

cauzei penale ar constitui o garanție de restabilire de către persoana reabilitată a drepturilor și intereselor sale.

În raportul juridic de reabilitare, statul, ca subiect al obligației, este reprezentat nu numai de către procuratură, dar și de către organul de urmărire penală și instanța judecătorească. Mai detaliat despre rolul acestor organe judiciare în executarea obligației de reabilitare se va relata în publicațiile următoare.

Referințe:

- ¹ *A se vedea:* G.Vrabie, S.Popescu. *Teoria generală a dreptului*. – Iași: Ștefan Procopiu, 1993, p.123-124.
- ² *A se vedea:* N.Volonciu. *Drept procesual penal*. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1972, p.17.
- ³ *A se vedea:* I.Neagu. *Drept procesual penal. Tratat*. - București: Global Lex, 2002, p.59.
- ⁴ D.Pavel. *Despre obiectul raportului de drept procesual penal* // Revista română de drept, 1974, nr.4, p.34.
- ⁵ *A se vedea:* Л.В. Бойцова. *Ответственность государства и судей за вред причиненный гражданам при отправлении правосудия* // Журнал российского права, 2001, nr.9, p.14-20.
- ⁶ М.Ф. Полякова. *Имущественные проблемы реабилитации по советскому праву: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. – Москва, 1977, p.58.
- ⁷ Материалы Семинара по защите прав человека в уголовном процессе (Вена, 20 июня-4 июля). – Нью-Йорк: Издание ООН, 1960, p.37-38.
- ⁸ Carta Europeană privind Statutul Judecătorului // www.scj.ro/carta%20și%20statut%20judecatori%20ro.asp
- ⁹ *A se vedea:* М.С. Строгович. *Демократия, укрепление законности и борьба с преступностью* // Вопросы философии, 1984, nr.3, p.5.
- ¹⁰ П.Гольбах. *Избранные произведения*. Т.2. – Москва: Соцэкгиз, 1963, p.38.
- ¹¹ *A se vedea:* А.Д. Назаров. *Влияние следственных ошибок на ошибки суда*. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, p.24-60.
- ¹² *Ibidem*.
- ¹³ *A se vedea:* Л.Мариупольский. *Некоторые правовые вопросы института личного задержания* // Труды ВШ МВД, 1958, nr.3, p.86; В.А. Стрёмовский. *Участники предварительного следствия в советском уголовном процессе*. – Ростов-на-Дону, 1966, p.70.
- ¹⁴ *A se vedea:* П.Копейко, А.Иванов. *Строго соблюдать закон при задержании подозреваемого в совершении преступления* // Социалистическая законность, 1964, nr.3, p.19.
- ¹⁵ Н.Баранов, В.Чистякова, А.Гуляев, Н.Майоров. *Критерии оценки работы следователя* // Социалистическая законность, 1969, nr.4, p.41-42.
- ¹⁶ *A se vedea:* В.Н. Иванов. *Уголовно-правовая охрана прав граждан*. – Москва: Юридическая литература, 1964, p.111; И.М. Черных. *Преступления против правосудия: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. – Москва, 1962, p.16; И.С. Власов, И.М. Тяжкова. *Ответственность за преступления против правосудия*. – Москва: Юридическая литература, 1968, p.61, 63.

¹⁷ В.З. Лукашевич. *Гарантии прав обвиняемого в стадиях предварительного расследования и предания суду*. – Ленинград, 1967, p.184.

¹⁸ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.73-75.

¹⁹ К.Нуржаубаева. *Прокурорский надзор, как гарант соблюдения и исполнения конституционных прав и интересов граждан* // www.procuror.kz

²⁰ Определение Судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Российской Федерации от 17.04.2003 г. // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации, 2004, nr.1, p.17.